

Драгутин БАЈИЋ

ОСНОВНА ШКОЛА У ПЕТНИЦИ, ЊЕНИ УЧИТЕЉИ И УЧЕНИЦИ

Крајем XVIII века у Петници се спомињу први приватни учитељи. У летопису петничке цркве — који је написао и штампao у „Гласу цркве”, службеном органу Епархије Шабачке бр. 1. и 2. од 1927. године, Љуба Павловић, тада директор Шабачке гимназије — пише:

„Када је 1790. године за свештеника у Петницу дошао Јован Поповић, предак породице Поповић из села Белошевца, који је имао повише деце, он је са собом довео неког Сремца занатлију и домаћег учитеља. Овај му је касније многу децу изучио и одвео у Срем, који су и тамо остали у околини Вуковара”. Ово су и први писани документи о томе да је у Петници постојао приватни учитељ.

У Петници, после несреће која је задесила јереја Симеона 1813. године, вратио се његов брат поп Алимпије који је 1816. године примио на управу од брата јереја кућу, цркву и парохију.

Петничка црква са Алимпијем је добила једног ретког човека и свештеника, који је прво подигао изнова цркву 1814. године, а онда цело имање оградио. Он је први у Петници отворио основну школу на имању својих сродника и школи је још у почетку дао такав темељ да је она морала опстати.

Школска зграда у Петници је подигнута на црквеном имању недалеко од цркве и била је врло пространа. Сазидана је на заравни испод самог брда Осоја, где се сад налазе станова за учитеље, јужно од цркве.

Зграда је била ниска, прекривена ћерамидом, са малим једнокрилним прозорима који су били застакљени хартијом „пенцерушом”. Имала је пет одељења: ходник и учионицу, две собице где је становао учитељ и ћачку трпезарију где су ћаци и спавали. Зграда и поред намене није личила на школу, већ пре на старински хан. Градили су је од чатме житељи околних села. Изградња школе је почела у пролеће 1818. године, а усељена је у зиму те године. Клупа за ћаке није било, ћаци су седели на земљи, где су биле застрте асуре.

У једном запису у Епархији шабачкој се каже да су ћаци похаћали школу у Петници у манастирским конацима и пре отварања школе година 1816. и 1817. али нигде се не спомиње ко су били

њени учитељи. С обзиром на то да је у Петници тада постојао манастир са конацима, онда се може претпоставити да су баке учили и сами калуђери који су становали крај манастира. Алимпије се спомиње у истом запису као учитељ 1818. године, али уједно и као световно лице.

Петници су тада припадала сва села источно од Градца до Колубаре, где је и била граница среза колубарског.

У овој новој школској згради учила су деца из села: Зарубе, Дегурић, Жабари, Бујачић, Петница, Белошевац као и из даљих села — Драчића, Пријездића и Бачеваца. Нека деца из ових села учила су школу и у манастиру Белијама.

У току године долазили су баци у школу када ко хоће и може. Неко у јесен, неко у пролеће. Школа је почињала са наставом у свануће, а завршавала је када зађе сунце. У подне је даван одмор од једног до два сата ради ручка и освежења.

Деца која су тада учила школу било је врло мало, и то већином из богатијих кућа и фамилија. Тако је са целог терена који је припадао петничкој парохији, било једва два-три ученика. Ученици су и становали у школи.

Деца су поред учења књига радила и физичке послове на манастирском и црквеном имању.

Први и званични учитељ петничке школе био је поп Алимпије Самоуковић. Његова је заслуга, што је основна школа одвојена од цркве и осамостаљена. Он је истовремено био и духовно лице петничке цркве и учитељ. Учитељевао је до 1832. године, када је за учитеља дошао Михаило Ковачевић.

Ковачевић је био родом из Горњег Лајковца, из свештеничке породице. Учио је богословију и спремао се за свештеника. Као учитељ провео је у Петници од 1832. до 1842. године када се запопио у петничкој цркви. Био је као учитељ доста строг и добар педагог. Оженио се ћерком попа Алимпија и под његовим утицајем запопио се 1842. године, да би већ 1844. године добио петничку парохију. Био је у то време учен и врло виђен човек. Имао је два сина Љубомира, потоњег значајног историчара и академика, и Владимира који је био учитељ. Умро је 1856. године и као поп сахрањен поред петничке цркве.

Учитељ Јанићије Поповић је родом из Петнице. Био је даровит човек, имао је две године богословије. У Петници је учитељевао од 1842. до 5. априла 1844. године када је умро.

Како петничка школа после смрти Јанићија Поповића није могла одмах да нађе другог учитеља, то су деца из петничке школе морала похаћати наставу у манастиру Белије, док се не одреди учитељ за петничку школу.

Из тог периода, када су деца петничке школе учила у манастиру Белијама, постоји један интересантан докуменат о спору сељака Петнице и учитеља из манастира, објављен у зборнику докумената „Град Ваљево и његово подручје 1815—1915”.

Учитељ Матија Павловић је дошао у петничку школу непосредно после смрти Јанићија Поповића и периода када су деца петничке школе ишла у школу у Белијама. Учитељевао је у Петници само школске 1845—1846. године.

Аксентије Срећковић је родом из Рибнице крај Мионице. Завршио је једну годину богословије. У Петници је и он учитељевао само једну годину, од 1846. до 1847. године. Као учитељ био је врло добар и способан. Када је учитељевао у Петници није био ожењен и имао је само 24 године.

У 1847. години, сем Ваљева постојале су у округу ваљевском школе у Бранковини, Новацима, Врелу, Рибници, Орашцу, Грабовцу, Палежу (Обреновцу), Убу, Радљеву, Јабучју, Степању, манастиру Боговаћи, Цветановцу, Рабровици, Паунама, Петници, Белијама и Каменици.

У једном извештају Кнежевине Србије од 21. јула 1847. године, доставља се списак постојећих школа у округу Ваљевском и каже се да основна школа у селу Петници, срез колубарски, има први и други разред и 16 ученика и да је успех ученика у наукама добар. „Зданије добро, но соба училишна је тескобна. Учитељу опредељена плата од 60 талира”.

Лукић Михаило — (1852) — не постоје подаци колико је учитељевао у Петници, ни какав је био.

Лукић Милан (1855/1856) — по шематизму он је у Петници службовао само једну годину. Не постоје подаци као ни за Михаила.

Богатић Милан (1859) — у шематизму постоји само година када је дошао у Петницу, али не и колико је службовао. Не постоје ни други подаци.

Извештај о стању основних школа у округу ваљевском 1859. године

У Извештају који је 1859. године послат Попечитељству просвештенија се каже:

„Извештај о стању Основне школе општине петничке окружије ваљевско, срез колубарскиј 1859. школске године. Школска зграда је оправљена, али све потребе по пропису нема као: астал с фијоком а проче све по пропису има. Огрева нема никако од 12 априла о. г.

Ученика има укупно;

У I	разреду	5 ученика
У II	разреду	1 ученик
У III	разреду	3 ученика
Свега		9 ученика

Деца су сва здрава и сва уредно иду у школу. С потребама тј. материјалом за писање нису ни један снабдевени.

Има их шугави. Фамилијаза тј. ашчије нема. Јело односно рану носе у торбама и ученици све послове раде као: носе воду, чисте школу, кујну, једном речи све и сва, одкуда се од њих надати никаквом успеху за идућу годину.

30. септембра 1859. године

У Петници

Учитељ основне школе
Општине петњичке
М. Богатић"

У Петничкој основној школи службовао је само једну школску годину (1864/1865) учитељ Спасоје Марковић. Као педагог био је добар, али је био доста строг, ради чега је често и премештан у друге школе.

Јанковић Василије (1865—1867) службовао је у петничкој основној школи две школске године. Код деце је имао велики ауторитет и био је као учитељ омиљен. Из петничке отишао је у основну школу у Ваљеву.

Росић Никола (1867—1868) је дошао у Петницу из Рибнице и службовао је само школске 1867/1868. године. Није дао неке видније резултате. Он је на свој захтев прешао у основну школу у Каменицу одакле се исте године и заполио.

Јевтић Никола је родом из села Шушеоке. Службовао је у Петници 1868—1870. године. Био је много строг, тукао је доста децу.

Војиновић Панта звани Бозвак (1870/1871) је родом из села Робаја, срез колубарски. Био је алкохоличар и слаб педагог због чега је често премештан. Из Петнице је премештен у школу манастира Боговађе.

Васиљевић Гаврило је у основној школи у Петници службовао две школске године (1871—1873.). Био је строг али добар предавач. Из петничке школе се заполио и отишао у неки од манастира у Србији.

Поповић Вићентије је службовао у Петници само једну школску годину. За ово кратко време није дао неке нарочите резултате. Из петничке је отишао у школу у Паунама.

Према подацима Статистике наставе у краљевини Србији за школску 1874/1855. годину, у петничкој основној школи учила су деца из пет села. Школа је имала три разреда, а баке је учио само један учитељ.

У школу је уписано: 20 бака у I разред завршило 18 бака	
5 бака у II разред завршило 5 бака	
9 бака у III разред завршило 9 бака	
Укупно Бака 34	напустило школу 3 бака
	Укупно 34 бака

Тада још није постојао четврти разред основне школе па су деца настављала школовање у другим школама.

Пантелић Радован је родом из села Лукавца, срез ваљевски. Службовао је претходно у Каменици. У школи у Петници службовао је од 1874—1878. године. Имао је четворо деце и запао у тешко материјално стање. Био је озбиљан и строг, батинао је баке.

Протић Грујица је родом из Осечине. Био је врло крупан и снажан човек. Као педагог показао се врло умешан и вредан. У Петници је службовао само једну школску годину.

Због честог ратовања са Турцима, школовање деце је било прекидано и неуредно, тако да су баца — основци школу обично завршавали у 15. или 17. години.

Вићентијевић Михаило, родом из Пауна, службовао је у Петници 1880—1884. године. Био је млад и није могао да се запопи, па је постављен за учитеља. Имао је родитељско опхођење према деци. Кад је се запопио напустио је Петницу. Био је вођ Радикалне странке.

Из извештаја од 12. јула 1884. године, упућеном Министарству просвете, види се да у петничкој основној школи још није отворено одељење IV разреда и да се због тескобе учioniца не може повећати број бака.

У овом извештају о стању школа у округу ваљевском, достављен је и списак бака који су изашли из школе, било због немарног одборског настојања било да их је отпустио било ко. У њему се каже да су из петничке школе одсутни Сима Дугић и Владисав Јевтић. Дугић, по казивању одборника, болује а за Јевтића се каже да је четири године учио први разред. Отац га тера у школу, али забадава.

Радаковић Јован је службовао у Петници две школске године. Био је доста добар педагог, опходио се према деци врло лепо и био омиљен код многих мештана.

За Стојићеве Зорку (1887—1888) не постоје подаци.

Томић Јеремија, родом из села Осечине, у петничкој основној школи је службовао две школске године. Из ове школе је отишо исте године када су Зарубе одвојене од петничке општине.

Према подацима Статистичке наставе у Краљевини Србији за школску 1889/1890. школску годину, у Петничкој основној школи учила су деца из пет села. Школа је имала четири одељења, а баке је учио један учитељ.

У школску је уписано:

у I	разред	10 бака	завршило разред	10
у II	разред	13 бака	завршило разред	12
у III	разред	14 бака	завршило разред	14
у IV	разред	6 бака	завршило разред	5
			напустило школу	2
С в е г а		43 бака		43 бака

Павловић Милева (фебруар 1892 — септембар 1892) привремено је вршила дужност учитеља у Петници. Завршила је Вишу женску школу. Службовала је у Петници само шест месеци па је премештена у Осечину.

Срећковић Стеван, родом из Шушеоке, службовао је у петничкој школи три школске године. Био је мирне нарави и скроман. Из петничке премештен је у паунску основну школу.

Лазаревић Пантелија (1895—1896) службовао је у Петници само једну школску годину.

Учитељ Хаџић Милан је рођен у Ваљеву, у свештеничкој породици Самоуковића, која је почетком XIX века опслуживала петничку цркву. После завршене учитељске школе службовао је у Љубовићи, Новацима, Убу и Топлици па је онда дошао у Петницу где је као учитељ остао око 17 година. Овде је провео најбоље године свога живота. Био је иницијатор и организатор градње нове школске зграде. Започета 1897. зграда је грађена до 1898. године и у то време спадала је у најмодернији тип сеоских школских зграда. Школа је имала две учионице, ходник, канцеларију и служитељску собицу у површини од око 200 м². Стара школска зграда од „набоја” и „ћерамиде” преуређена је у учитељске станове. Нову школску зграду градила је Петничка општина у својој режији. Радови су извођени по плану и под руководством једног предузимача.

Хаџић је при школи основао књижницу са око 800 одабраних књига и читаоницу. Он је био и иницијатор оснивања **ЗЕМЉОРАДНИЧКЕ ПОТРОШАЧКО-НАБАВЉАЧКЕ И КРЕДИТНЕ ЗАДРУГЕ** у Петници. Капитал задруге од 100 чланова износио је 1912. године 4500 динара.

Многи од његових ученика наставили су даље школовање кроз гимназије и студије и постали интелектуалци: лекари, инжењери, професори, правници ... Настојао је да се у основну школу уписују и женска деца из села. Тако се у првим годинама његовог службовања у Петници крајем XIX века појављују као баџи и девојчице из имућних кућа.

Хаџић је учествовао у ратовима 1912. и 1913. године као наредник III позива. У први светски рат је отишао као благајник профијант колоне Дунавске дивизије. Умро је на отоку Крфу 31. јануара 1916. године.

Број основних школа у школској 1899/1900. години износио је у округу ваљевском 48 (45 мушких и 3 женске). Од овога броја подељених је било 25 (23 мушке и 2 женске), а остале 23 су неподељене. У основним школама је радило 86 учитеља од којих 48 мушких и 38 женских.

Основна школа у Петници је престала са радом у октобру 1912. године, као и све школе у округу, услед избијања балканског рата. Није радила до јуна месеца 1913. године.

Баџи који су били уписани у школу у септембру 1912. године и нису је похађали у школској 1912/1913. години, преведени су у више разреде.

У септембру 1914. године школа није ни почињала да ради услед избијања првог светског рата, и није радила све до фебруара 1916. године. Тада су, наиме, неке школе у округу поново почеле да радс, али само до јуна ове године. Све су радиле по скраћеном програму. Петничку школу је издржавала општина која је плаћала учитеља и покривала материјалне расходе. Плата учитеља износила је 60 круна или 120 српских динара месечно.

Од јуна 1916. године из наставе су били искључени српски учитељи. Ова забрана је трајала целе 1917. и до марта 1918. године. У овом периоду учитеље је постављао Војни генерални гуверман. У основној школи у Петници тада је радила Ланда Јелка, по пореклу Мађарица. Задржала се врло кратко, од 16. новембра 1917. до краја марта 1918. године, када је премештена у Ваљево, а на њено место је постављена Мара Страјинић, Српкиња.

У марту 1918. године дошла је наредба окупаторских власти да се школе поново отварају и да се сада за учитеље могу постављати и Срби. Плата учитеља је тада износила 200 круна и 40 динара месног додатка (додатак на место). Учитеље је постављала Крајс-команда округа ваљевског писаним декретом. Из сеоских школа су повучени у градове немачки учитељи и учитељице.

У септембру 1917. године окружни начелник доставља Војном генералном гуверману списак ученика по школама у округу ваљевском у коме се приказује број деце која чекају за полазак у школу. У основној школи у Петници чекао је да отпочне настава 181 ученик (98 мушкараца и 83 девојчице) од осам до осамнаест година.

Страјинић Мара је родом из Ваљева. У основној школи у Петници је службовала до октобра 1919. године када је премештена у Ваљево.

Учитељица Фуџић Дара је родом са отока Крка, постављена је у школи у Петници за учитељицу марта 1918. године и службовала до октобра 1918.

Павловић Ружица—Ружа рођена је у Ужицу 1894. године. Била је кћи Љубомира — Љубе Павловића, професора и антрополога, а у школу у Петницу дошла је у јануару 1916. године из основне школе у Вукони срез тамнавски. Службовала је овде до марта 1918. када је премештена у Шабац. У овом ратном периоду она је са својом скромном платом издржавала целу многобројну породицу, јер је отац био у рату, а породица без икаквих прихода.

Упис у школу 1918. године обављен је касније но што је било уобичајено. Пошто је рат још трајао сва се деца нису ни уписала многи су престарели за школу, док многи у њу нису ни пошли јер су им очеви били отишли у рат. И поред тога на списку за упис у школу у Петници се нашло преко 180 ученика свих узраста до 17

година. За овако велики број ђака школске просторије су биле тесне, а услови су били врло лоши. У школи су тада радила само два учитеља. Многој деци је био онемогућен упис јер су престарела за полазак у школу. Прваци су имали преко 9 година, док су у четврти разред била уписана само деца до навршене 13 године. Настава је поново прекинута у октобру 1918. да би била настављена тек крајем марта 1919. године. Сада је број ученика који су требали да похађају школу сведен само на деведесеторо деце али је и тај број требало смањити. Општинска власт, без знања учитељице, решава да се из школе испишу сва женска деца. (У школи је тада било свега петнаест девојчица.) Тако је смањен број ученика са 90 на 70 ђака. Школска година је трајала по скраћеном програму до 30. јуна 1919. године.

Огорчен оваквим поступком општинских власти Драгојло Дудић, који се тек вратио из рата, пише о томе 12. маја 1919. године у „Радничким новинама“ у чланку под насловом „Женска деца плачу за школом“. У другом чланку, од 21. децембра 1919. године („Господин Бјанкин и сељаци“), обратио се директно министру просвете. Чланак закључује речима: „Идући упис ђака се приближује. Да и овога пута не би била остављена права општинским часницима да одлучују о будућности женске деце и да код ње поново изазову сузе, стављам ово до знања Господин Министру Просвете с предлогом да нареди, да се деца примају у школу по реду година старости, без изузетка пола, јер ће се у поновном случају, удаљењем женске деце од школе, изазвати још веће незадовољство код дечијих родитеља, па може и до нереди доћи“.

Учитељ Миленко Миливојевић је рођен 1891. године у Ваљеву. У петничку основну школу дошао је из школе у Поћути септембра 1919. и службовао до септембра 1935. године, када је премештен за Београд. Као учитељ показао је доста способности. Пошто су села која је припадала Петници, била опљачкана, он је прионуо на рад. Са својом женом Драгицом, такође учитељицом, настојао је да се материјална ситуација школе знатно поправи. Захваљујући њему основна школа у Петници је била на првом месту у ваљевском округу по броју уписаних ђака. У слободном времену бавио се етнографијом, прикупљао је старе и вредне ствари и давао их Народном музеју у Београду. Имао је збирку старих вредних предмета које је прикупио пред Петничком пећином и по селима коју је поклонико школи када је отишао из Петнице. Збирка је пропала када је школа у Петници запаљена октобра 1941. године. Био је врло напредан. На школском имању је засадио воћњак и виноград, заједно са Драгојлом Дудићем 1934. године. Три једнособна стана за учитеље, са посебним улазима изградио је на темељима зграде прве основне школе. На школском имању је подигао шталу и савремене свињце. Оваквим радом много је утицао на сељаке да осавремене своја имања.

Миливојевић је са Драгојлом Дудићем обновио 1920. године Кредитну задругу која је сељацима давала зајмове и дуго је била ликвидна. У задрузи је обављао дужност благајника и секретара.

Миливојевић Драгица је родом из Београда. Службовала је у петничкој основној школи од 1920. до септембра 1935. године. Дошла је из села Грабовца код Свилајнца. Касније се удала за Миленка Миливојевића. Имали су двоје деце, Душана и Бошка.

Бранислава Тодоровић је родом из Обреновца. У Петницу је дошла из основне школе у Вукони, 1930. године, и овде службовала до октобра месеца 1935. када је премештена у Туларе.

Иван Двојковић је родом од Осијека, по народности је био Хрват. У Петницу је дошао из школе у Бачевцима. Оженио се Даницом Пејић, учитељицом из Ваљева. У петничкој школи службовао је од августа 1935. до септембра 1940. године, када је на свој захтев отишао у Осијек.

Риста Павићевић је родом из Ваљева. У Петницу је дошао из Тулара 29. октобра 1935. године уместо Бранке Тодоровић. Остао је све до априла 1939. године када је премештен у школу у село Цветановце.

Олга Јеличић је родом из Ваљева. У Петницу је дошла априла 1939. и остала до фебруара 1942. године. Дошла је на место учитеља Ристе Павићевића. Као учитељица била је доста строга, али добар педагог. Политички је тада била врло активна, и као таква је вођена на списку ваљевске полиције. Радила је на прикупљању помоћи за Шпанију.

У току 1940. године, на иницијативу учитељица Дане Двојковић и Олге Јеличић, почиње са радом у просторијама школе домаћички течај (курс), који је трајао три месеца. Упорност ових учитељица наишла је на подршку тадашњег председника петничке општине Драгутина Јевтића који је издвојио извесна средства за почетак течаја. Пре Петнице течај је успешно радио у Бранковини, такође при основној школи. Организација овог курса приписана је учитељици Олги Јеличић као политички акт али се ипак морао одобрити. Упис девојака наилазио је на велики отпор, али су упорне учитељице успеле да окупе двадесетак девојака и да са њима отпочну течај. Већином су биле из Бујачића и Петнице. На течају се учила вештина кулинарства. Предавачи су биле наставнице и професорке из Средње пољопривредне школе из Ваљева и учитељице Дана и Олга. На крају школовања полагале су пред комисијом испит из вештине справљања и служења јела.

Друга група полазница-ученица пријавила се такорећи сама, али све заинтересоване девојке нису могле бити примљене. После завршетка „школовања“ друге групе девојака, течај је престао са радом.

Према статистичким подацима за школску 1939/40. годину стање у петничкој основној школи било је следеће:

Одељења 3, учионице 3 са 204 m², канцеларија 1, собе за служитеља 1. Грађена 1894—1896. године. Учитеља сталних три са учитељском школом. Тада су учитељи били Ива и Дана Двојковић и Олга Јеличић.

Књижни фонд износио је 265 књига, од тога 81 за баке.

Фонд за сиромашне баке располагао је са 765,00 динара.

Фонд за народно просвећивање износио је 3.300 динара.

Фонд за сиромашне баке имале су тада само још четири школе у срезу — у Ваљеву, Горњој Грабовици, Забрдици и Бабиној Луци.

Буџет школе је износио 746.000 динара.

Удаљеност школе од сваког места износила је један и по километар. Број пореских глава за села (Бујачић, Белошевац, Клинце и Петницу) износио је 436.

Број домова у назначеним селима — 290.

Број становника у овоме периоду — 1827.

Бројно стање бака који су редовно уписани у школу:

У I разреду 67 бака 26 мушкараца 41 девојчица

У II разреду 52 бака 35 мушкараца 17 девојчица

У III разреду 43 бака 17 мушкараца 26 девојчица

У IV разреду 53 бака 34 мушкараца 19 девојчица

Свега: 215 бака 112 мушкараца 103 девојчице

Уредно похађало школу 80%

Неуредно похађало школу 20%

На једног учитеља припада 55 бака редовних и 14 нередовних.

Одселило се у току школске године:

У I разреду 7 бака 1 мушкарац 6 девојчица

У II разреду 1 бак 1 мушкарац —

Свега: 8 бака 2 мушкараца 6 девојчица

Неуредно посећивали школу:

У I разреду 22 бака 3 мушкараца 19 девојчица

У II разреду 3 бака 1 мушкарац 2 девојчице

У III разреду 12 бака — мушкараца 12 девојчица

У IV разреду 4 бака 2 мушкараца 2 девојчице

Свега: 41 бак 6 мушкараца 35 девојчица

Бројно стање на крају школске 1939/40. године:

— Мушкараца је било 110

— женских је било 97

Укупно: 207

Од тога понављају разред, због слабог успеха или непохађања школе:

— Мушкараца 10

— женских 37

Укупно: 47

Учитељица Драгица Ристић-Деспић службовала је у Петници само школске 1940/1941. године. Удала се за Селимира Деспића, правника из Петнице, и отселила се у Београд. Била је политички активна и није смела да се задржи на терену Ваљева.

Вера Кецкаревић је у основној школи у Петници служила од октобра 1940. до маја 1941. године, када је прешла у Ваљево. Често је долазила у сукоб са колегама по политичкој линији.

Школске 1941/42. године настава се одвијала нередовно због честих сукоба партизана са Немцима. Тридесетог октобра 1941. године школу је запалила немачка казнена експедиција. Са зградом је изгорео и сав школски инвентар, Бачка библиотека и сва документација која је постојала у школи. Ученици, после краћег прекида, полазе поново у школу у коју су претворени учитељски станови. Бази су седели на треножицама или циглама.

У овом немрном и тешком времену учитељи су били Олга Јеличић (од 1. фебруара 1942. године, када је затворена од стране полиције), Сретен Смиљанић и Милорад Шаулић.

Сретен Смиљанић је родом из Ваљева. У Петници је био само школске 1941/1942. године. У пролеће 1942. године, издвојно је једно одељење бака из Бујачића и Белошевца и основао одељење у кући Боре Тадића у Белошевцу. Он је ово одељење водио док није отворена школа у селу Белошевцу, септембра 1943. године.

Ученици основне школе у Петници, сва четири разреда,
школске 1939/40. године

Милорад Шаулић је родом из Ваљева. У петничкој школи службовао је школске 1941/42. године. Био је омиљен међу ученицима. Извесно време је сам водио оба одељења од сто осамнаест ученика.

Адам Обрадовић — Лале је родом из Ражане код Косјерића. У петничку школу је дошао из Доњих Неваља код Димитровграда јуна 1942. године. Он је у Петници био од јуна до септембра 1941.

године. У Петници је остао све до септембра 1955 године, када је прешао у Ваљево, у Основну школу „Миша Дудић”. Важио је за једног од бољих учитеља које је имала петничка школа. Био је омиљен како код ћака тако и код бачких родитеља. Под његовим надзором је прво изграђена зграда тзв. мала основна школа (1943. године), а касније и нова школска зграда, на темељима старе школе која је изгорела октобра 1941. године. Око школског имања је са ћацима засадио дрворед воћака — дудова и јабука. После ослобођења био је врло активан. Први је увео матичне књиге у Месном народноослободилачком одбору. Са учитељицом Иконијом Расулић организовао је аналфабетске течајеве.

Крста Ракочевећ је родом из Црне Горе. У Петницу је дошао из Бачеваца јуна 1942. и остао до септембра 1945. године, када је отишао у Вишеград. Као учитељ био је доста строг, али добар педагог.

Одмах после ослобођења Ваљева и околине, 1944. године, почиње се радити на описмењавању старијих преко аналфабетских течајева, оних који су из било којих разлога раније ометани да заврше основну школу. Њихово описмењавање се вршило према утврђеном плану, било је бесплатно и на основу добровољности. Наставу су држали учитељи и учитељице после редовне наставе у школи. Настава је одржавана по сеоским кућама како би се описмено што већи број неписмених. Материјал за описмењавање је добијен из помоћи УНИЦЕФ-а и УНР-е, а касније је Земљорадничка задруга издвајала извесна средства за набавку књига и осталог материјала. У почетку су на ово описмењавање сељаци гледали скептички и говорили да су то само празне приче, али што је настава даље одмицала одзив је бивао све већи. У почетку су курсеве похаћали само омладинци а касније и старији, све до педесет година старости. Настава је у почетку била једногодишња, али већ у другој школској години почео је двогодишњи односно виши просветни (аналфабетски) течај. Полазници вишег течаја учили су по програму трећег и четвртог разреда основне школе, па су им била призната четири завршена разреда основне школе.

Овим течајевима је у селима петничког подручја практично искорењена неписменост, нарочито међу млађима који су одмах по завршетку вишег просветног течаја добијали посао у градовима. Већином су то били младићи из сиромашних породица које раније нису имале услова да их школују.

Од почетка школске 1945/46. године до 15. фебруара 1946. године у школи је радио учитељ Адам Обрадовић — Лале, од 15. фебруара до 13. марта учитељица Милена Атанасковић, од 13. марта до 30. маја учитељица Иконија Расулић, а од 30. маја поново ради Адам Обрадовић који се дотле ангажовао као матичар у Месном народном одбору Петница на преузимању матичних књига од цркве.

На основу Наредбе Среског народноослободилачког одбора бр. 3216 од 18. јуна 1946. године, извршени су завршни испити у основној школи Петница. Успех у школи је био следећи:

	Одличних	врло добри	добри	понављају
У I разреду	8	9	6	—
У II разреду	4	13	3	2
У III разреду	7	7	5	—
У IV разреду	11	6	1	—
Свега:	30	35	15	2

Школска година је завршена 12. јула 1946. године, јер су деца пошла нешто касније у школу.

При школи је тада радио и једногодишњи аналфабетски течај.

Иконија Расулић је родом из Барбарушице код Врања. Удала се за Србољуба Расулића, тада окружног судију у Ваљево. У Петници је службовала од 15. марта 1945. до септембра 1949. године, када је прешла у Ваљево. Истакла се у организовању аналфабетских течајева, фронтских радних акција на рушењу зидина старе изгореле школе и припремању материјала за зидање нове школске зграде. По својој молби је премештена у Ваљево, где је и дочекала пензију.

Одмах после ослобођења почело се радити на рашчишћавању рушевине и спремању материјала за зидање нове школске зграде у Петници. Поред сељака из Петнице и Бујачића и мањим делом села Клинаца на томе раде и фронтовци из Ваљева. Сељаци из Белошевца појавили су се са захтевом да се и њима уступи материјал од разрушене школе ради зидања нове школе у њиховом селу која је од Петнице издвојена 1943. године. Присутно је било и мишљење да би најбоље било подићи основну школу у селу Клинцима у коју би ишла деца села која су до тада припадала Петници, као и деца једног дела Пауна. За то су се залагали и појединци из Ваљева. Док траје нагабање где подићи нову школу радови стоје, време пролази а деца се и даље муче у тескобним просторијама. Сељаци из села Белошевца у тој ситуацији на силу одвлаче више од пола очишћеног материјала за своју школску зграду у Белошевцу. Долази чак и до интересенције Народне милиције. Најзад је Републичка контролна комисија донела решење да се зграда школе има подићи где је и раније постојала. Сада, међутим, није било довољно грађевинског материјала па је организовано вађење и печење цигле.

Нова школска зграда — на темељима старе, са мањим продужењима за канцеларије — почиње се градити 1947. године. За градњу је основан Режијски одбор у који су ушли: Владимир Продановић, тада председник МНОО Петница, Милорад Игњатовић, Драгиша Деспих, Милинко Марковић и Драгомир Трифунковић. Одбор је ру-

ководио изградњом школе до њеног завршетка 1949. године. Мештани Клинаца су у почетку одбијали да пруже било какву помоћ, али како су радови одмицали то су се и неспоразуми и недоумице смиривали. Као мајстори на изградњи школе су радили: Љубомир-Љуба Јовановић и Михаило Алексић из Клинаца, Пантелија Бокић из Петнице, Милорад Бурић из Бујачића (главни мајстор), Спасоје Бурић из Бујачића и Живорад Васиљевић са Рогљевића. Њима је за овај рад плаћано. Овим мајсторима су помагали омладинци и екипе сељака фронтоваца. Они су све радили добровољно.

Од 1949. године, када је завршена градња школе у Петници до школске 1960/61. године у Петници су радили учитељи: Адам Обрадовић, Јелена Абрамовић, Милица Бритвец, Милован Павличић, Бранко Томић, Борко Михајловић, Христивоје Живковић, Бурђица Митровић-Јовановић, Бранка и Александар Јевтић и Десанка и Димитрије Поповић.

Из три села са око 307 домаћинстава и око 1.270 становника уписало се у школу у Петници школске 1960/61. године свега 47 ученика (24 дечака и 23 девојчице).

Литература

1. Љубомир Павловић: „Колубара и Подгорина”.
2. Милан Б. Милићевић: „Кнежевина Србија”.
3. А. Поповић: Поменик шабачко-ваљевске епархије.
4. Младен Петровић: „Једна учитељска генерација и њени професори 1926—1966. године”.
5. Живојин Бурђевић: „Школе у Србији од 1700. до 1850. године”.
6. Статистика наставе у Краљевини Србији 1850—1920. године.
7. Кондунт листе за учитеље од 1840 до 1900. године.
8. Календар „Колубара”.
9. Разредне књиге и дневници Основне школе у Петници од 1939. до 1960. године.
10. „Радничке новине од маја“ 1919. године.
11. Просветни гласници из XIX века.
12. Шематизми о службовању учитеља од 1840. до 1900. године.
13. Архивска грађа из фондова Међуопштинског историјског архива у Ваљеву и Историјског музеја Србије у Београду.